

5. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації “Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об’єкта дослідження”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/990_005
6. Закон України «Основи Законодавства України про охорону здоров’я». [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12/page2>

СТРУКТУРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Корновенко Сергій Валерійович,

доктор історичних наук, професор

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Інтелектуальна творча діяльність людини – один із ключових факторів соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку сучасних країн. Враховуючи таку непересічну роль інтелектуальної власності у світі, актуальною є розробка теоретичних питань інтелектуальної власності. Зважаючи на новітні тенденції у науковій думці щодо права інтелектуальної власності [1], вмотивованим видається вивчення питань, що стосуються системи права інтелектуальної власності, його інституціоналізації. Книгою IV «Право інтелектуальної власності» чинного Цивільного Кодексу України визначено лише об’єкти права інтелектуальної власності. Однак законодавець не закріпив, до яких інститутів права інтелектуальної власності вони належать. Окрім того, у науковій літературі чітко не прописано критерії, за якими об’єкти права інтелектуальної власності можуть об’єднуватись [2, 147 – 148].

Беручи до уваги вищезазначене, у сучасній науковій літературі з питань інтелектуальної власності склалося декілька підходів щодо структури права інтелектуальної власності. Перший із них – традиційний. Його представники (наприклад, І. Мікульонек) інтелектуальну власність поділяють на авторське право і промислову власність [3, 7]. За такою логікою авторське право закріплює за авторами та іншими творцями інтелектуальної власності певні права, які надають їм можливість дозволяти або забороняти протягом обмеженого періоду часу використання їхніх творів. У широкому розумінні

авторське право містить положення про охорону авторського права, а також охорону суміжних прав: прав виконавців, виробників фонограм, організацій мовлення.

Промислова власність, відповідно до традиційного підходу, охоплює права на такі об'єкти права інтелектуальної власності, як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування та зазначення про походження товарів чи найменування місця походження товарів, а також припинення недобросовісної конкуренції. У ширшому розумінні промислову власність поширюють не лише на промисловість, а й на торгівлю, сільське господарство, продукти промислового чи природного походження.

Як свідчить аналіз традиційного підходу до структури інтелектуальної власності, він відповідає ст. 2 Стокгольмської конвенції 1967 р. про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Однак такий підхід не є бездоганим, насамперед тому, що не відводить місця у структурі інтелектуальної власності такому компоненту, як наукові відкриття.

Другий підхід представлено роботами П. Меггса та А. Сергєєва [4], П. Крайнева [5] та інших науковців. На думку перших двох дослідників, інтелектуальна власність є узагальненим поняттям щодо таких чотирьох інституціональних об'єктів:

- авторського права, яке сприяє створенню продуктів культури;
- патентного права;
- комерційної таємниці;
- товарних знаків, які пов'язують продукт із його виробником [4,

28].

П. Крайнев вважає, що в Україні структура інтелектуальної власності сформувалася в такому вигляді:

1. Промислова власність, до якої належать:

- об'єкти патентного права: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин;
- позначення: знаки для товарів і послуг, комерційні/фірмові найменування, географічні зазначення;
- раціоналізаторські пропозиції;
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем.

2. Авторське право і суміжні права, до яких належать:

- об'єкти авторського права: літературні, наукові та художні твори, комп'ютерні програми, копіїляції (бази) даних;

- об'єкти суміжних прав: виконання, фонограми, відеограми, передачі/програми організацій мовлення.

3. Комерційні таємниці, враховуючи ноу-хау.

4. Захист від недобросовісної конкуренції [5, 25].

В. Базилевич вважає, що всі види власності на результати творчої інтелектуальної діяльності можна поділити на чотири великі групи:

1. Авторські і суміжні права. Об'єктами авторського і суміжних прав є:

- створені в результаті творчої інтелектуальної діяльності авторів літературні, наукові, художні твори;

- комп'ютерні програми; бази даних;

- виконавська діяльність, фонограми та відеограми;

- передачі теле- і радіомовлення.

2. Право промислової власності. Об'єктами права промислової власності є результати творчої діяльності в науково-технічній та виробничій сферах:

- винаходи – нові вирішення конкретних технічних проблем;

- промислові зразки – нові оригінальні художньо-конструкторські рішення виробу, що визначають його дизайн, естетичний вигляд, зовнішнє оформлення тощо;

- корисні моделі – нові, оригінальні конструкторські рішення певних пристроїв, тобто винаходи у сфері механіки;

- раціоналізаторські пропозиції – нові, корисні технічні рішення щодо вдосконалення техніки, що використовується, продукції, яка виробляється, способів управління, контролю тощо.

3. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу та продукції, що ними виробляється. Насамперед йдеться про:

- товарні знаки – умовне символічне позначення товарів;

- знаки обслуговування – умовне символічне позначення послуг, що надаються;

- фірмові найменування – назви, терміни, найменування, призначені для розрізнення виробників між собою;

- географічні зазначення – вказівки на походження товарів, послуг або найменування місця їхнього походження.

4. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності. До них належать специфічні результати творчої розумової діяльності, які не

охороняються авторським і суміжними правами, правом інтелектуальної власності тощо, зокрема такі:

- селекційні досягнення – нові сорти рослин, породи тварин;
- компонування інтегральних мікросхем – зафіксовані на матеріальних носіях просторово-геометричні розміщення сукупності елементів інтегральних мікросхем і зв'язків між ними;
- комерційні таємниці, ноу-хау – незахищена охоронними документами технічна, комерційна, адміністративна інформація, розголошення якої може завдати шкоди підприємству;
- захист від недобросовісної конкуренції [6, 131 – 133].

Отже, у сучасній науковій думці в Україні, що стосується права інтелектуальної власності, немає однозначного підходу щодо структури права інтелектуальної власності. Зумовлено це тим, що відсутні єдині критерії стосовно його структуризації. У зв'язку з цим актуальним завданням для фахівців у сфері інтелектуальної власності є напрацювання як критеріїв, так і структури права інтелектуальної власності в Україні. Ми переконані, що необхідно законодавчо закріпити інституціалізацію права інтелектуальної власності. По-перше, це буде переконливим аргументом щодо того, що право інтелектуальної власності – самостійна специфічна галузь права. По-друге, сприятиме кодифікації права інтелектуальної власності. По-третє, усуне можливі перешкоди під час напрацювання спеціальних законів.

Список використаних джерел:

1. Див., наприклад, Теоретико-прикладні проблеми кодифікації законодавства у сфері інтелектуальної власності: монографія / за наук. ред. д.ю.н., проф. О.П. Орлюк; кол. авторів: С.Ю. Бурлаков, А.В. Міндрул, Л.І. Работягова, О.О. Тверезенко, О.О. Штефан та ін. – К.: НДІ ІВ НАПрНУ, Лазурит-Поліграф, 2011. – 326 с.
2. Цивільний Кодекс України. – Х.: ТОВ „Одіссей”, 2008. – 424 с.
3. Мікульонок І. Основи інтелектуальної власності / І. Мікульонок. – К.: ІВЦ „Видавництво Політехніка”, Ліра – К., 2008. – 232 с.
4. Мэггс П. Интеллектуальная собственность / П. Мэггс, А. Сергеев. – М.: Юристъ, 2000. – 320 с.
5. Крайнев П. Интеллектуальна економіка: управління промисловою власністю: Монографія. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2004. – 288 с.
6. Базилевич В. Интеллектуальна власність / В. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 431 с.